

Helse- og omsorgsdepartementet

Saksbehandler:

Aysha Grönberg

Epost:

aysha.gronberg@forbrukerradet.no

Vår dato:

02.09.2026

Vår referanse:

26/130-2

Forbrukerrådets innspill til høring om den nye velferdskommunen

NOU 2026:6 «Den nye velferdskommunen» handler først og fremst om nye og bærekraftige løsninger i framtidens helse-, omsorg og velferdstjenester, med kommunen som omdreiningspunkt, men utredningen har også forslag knyttet til kommunenes evne til å forebygge og håndtere kriser. Forbrukerrådet ønsker derfor å løfte noen perspektiver knyttet til samfunnssikkerhet og beredskap, og hvordan det vil påvirke forbrukeren.

Myndighetene har det overordnede ansvaret for å beskytte befolkningen i krisesituasjoner. Et robust beredskapssystem forutsetter et tett samarbeid mellom stat, kommuner og næringsliv, samtidig som det offentlige beholder ansvaret for å sikre grunnleggende tjenester og nødvendig bistand.

Oppsummert anbefaler Forbrukerrådet at:

- Kommunenes ansvar for beredskap tydeliggjøres og styrkes, slik at grunnleggende beredskapsoppgaver ikke i økende grad overføres til den enkelte innbygger eller frivilligheten.
- Kommunene sikres tilstrekkelige økonomiske rammer til å investere i forebygging, beredskap og krisehåndtering.
- Det utvikles regionale beredskapsplaner som samordner kommuner, helse- og omsorgstjenesten og relevante aktører i næringslivet.
- Kommunene styrker og opprettholder fysiske informasjons- og veiledningstilbud som fungerer også når digitale kommunikasjonskanaler svikter.
- Konsekvensene sosial ulikhet har for egenberedskap utredes nærmere, og at beredskapspolitikken utformes slik at den bidrar til å redusere, og ikke forsterke, eksisterende forskjeller.

- Det utvikles målrettede tiltak som gjør det mulig også for husholdninger med lav inntekt, dårlig helse eller begrensede sosiale nettverk å oppfylle anbefalingene om egenberedskap.

Beredskap og tilgang til informasjon

Det er særlig viktig at alle innbyggere har tilgang til trygg og pålitelig informasjon, og at de vet hvor de kan oppsøke informasjon og veiledning når ordinære kommunikasjonskanaler svikter. Dette forutsetter også tilgjengelige fysiske informasjons- og veiledningstilbud, som bibliotek, kommunesenter, innbyggertorg og andre offentlige møteplasser.

Sosial ulikhet og egenberedskap

Kriser rammer ikke alle likt, og kan forsterke eksisterende sosiale og økonomiske forskjeller. Et grunnleggende prinsipp i beredskapsplanleggingen bør derfor være å redusere, ikke forsterke, ulikhet.

Forbrukerrådet mener den kommunale beredskapen må ta høyde for at ikke alle husholdninger har økonomiske eller praktiske muligheter til å etablere og opprettholde et eget beredskapslager. En enslig minstepensjonist i en liten leilighet har for eksempel ofte langt dårligere forutsetninger for å lagre mat, vann og nødvendig utstyr enn en ressurssterk familie med god plass og økonomi. Dersom mer ansvar for beredskap flyttes fra kommunen til husholdningene uten at slike forskjeller tas i betraktning, kan resultatet bli økende ulikhet.

Behov for sterkere kommunal og regional beredskap

Forbrukerrådet mener det bør utvikles regionale beredskapsplaner som samordner kommuner, helse- og omsorgstjenesten og relevante aktører i næringslivet. Planene bør tydeliggjøre ansvar, prioriteringer og ressursdisponering ved kriser.

En slik styrking av beredskapen forutsetter samtidig at kommunene har et økonomisk handlingsrom som gjør det mulig å investere i forebygging, beredskap og nødvendig kapasitet over tid.

For næringslivet er det avgjørende at det finnes standarder og planer på tvers av kommuner. Beredskapsbutikker er et eksempel der det er nødvendig med mer

overordnede føringer slik at nasjonale aktører som matvarekjedene ikke må lage individuelle planer med hver enkelt kommune.

Frivillighet kan ikke erstatte kommunenes eller statens ansvar

Utvalget legger stor vekt på samskaping, frivillighet og lokalsamfunnets rolle. Dette kan bidra til sterkere lokale fellesskap og økt robusthet. Samtidig vil Forbrukerrådet understreke at frivillige ressurser ikke kan erstatte kommunenes eller statens ansvar for beredskap. Ved større eller langvarige kriser kan frivillige ressurser være mindre forutsigbare enn offentlig organiserte beredskapsressurser. Dersom kommunenes egen kapasitet bygges ned i forventning om at sivilsamfunnet skal overta oppgaver, kan den samlede robustheten svekkes.

Sårbare grupper må ivaretas

Utvalgets forslag bygger på økt egenmestring og sterkere lokalsamfunn. Dette kan styrke samfunnets beredskap, men forutsetter at befolkningen har de økonomiske, sosiale og helsemessige ressursene som kreves for å ta et større ansvar for egen velferd og egenberedskap. Forbrukerrådet mener derfor at sammenhengen mellom egenberedskap, sosial ulikhet og sårbarhet bør behandles grundigere i det videre arbeidet.

Særlig bør det vurderes hvordan følgende grupper skal ivaretas i en modell som i større grad baserer seg på egenmestring og lokale nettverk:

- eldre som bor alene
- personer med funksjonsnedsettelser
- kronisk syke
- personer med lav inntekt
- personer med svake norskkunnskaper
- mennesker med begrensede sosiale nettverk

Dette er grupper som kan rammes hardt ved bortfall av strøm, elektronisk kommunikasjon, banktjenester eller helse- og omsorgstjenester.

Forbrukerrådet mener derfor at myndighetene bør utrede hvordan husholdninger med lav inntekt, svak helse eller begrensede sosiale nettverk kan gis bedre forutsetninger for å ivareta egenberedskap og håndtere kriser på lik linje med øvrige innbyggere. En styrket egenberedskap må bygge på prinsippet om at alle innbyggere skal ha reell mulighet til å være forberedt, uavhengig av økonomi, helse eller livssituasjon.

Med vennlig hilsen

Forbrukerrådet

Aysha Grönberg

Fagsjef, Mat, helse og beredskap

Wanda Maria Heger Voldner

Seniorrådgiver, forbrukerpolitikk

